

Kalinichenko N.A.

USE OF V. O. SUKHOMLINSKIY'S HERITAGE IN SUPPORTING SCHOOLS ACTIVITIES
OF KIROVOGRAD OBLAST

The article describes the content and forms of supporting schools which implement pedagogical ideas of V. O. Sukhomlynsky. Supporting schools are centers of research and methodical work, their main aim is to study, use and spread the leading ideas of a great Ukrainian school teacher with a worldwide reputation - Vasily Sukhomlinskiy. These schools have modern training facilities, competent, creative teaching staff, they provide a systematic approach when using educational heritage and teaching experience of the Innovative Teacher on creating Joy School. Supporting schools, solving the problem, updating the content and form of the modern school, achieve high performance in training and education of students. They enjoy prestige and recognition of teachers and teaching community, have meaningful productive experience, successfully tested in their practical educational work. The leading areas of activities in the supporting schools are: the humanization of the educational process, children health protection, mental education improvement, the quality and effectiveness of the lesson, the development of creative abilities and talents of children, the formation of moral culture personality, the culture of the native language, the improvement of aesthetic (labor, environmental) education in schools, the formation of the citizen-patriot, strengthening of community schools, families and the public, the formation and enrichment of the pedagogical culture of the teacher, etc.

Key words: schools of humane pedagogy, research and methodical work with teaching staff, creative personality development.

УДК 510.8:005.35:005.932

Фадєєв В.І.*

ФУНКЦІЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ОСВІТНІМИ РЕСУРСАМИ
ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

У статті досліджено змістовне наповнення дидактичної категорії «система управління освітніми ресурсами вищої школи» в контексті сучасних тенденцій модернізації системи освіти України. Виокремлено, що система управління освітніми ресурсами вищої школи має стати відкритою, прозорою, демократичною та децентралізованою функцією громадсько-державного управління. Проаналізовано структурно-змістовну і функціональну підсистеми управління освітніми ресурсами вищої школи України. Виходячи з особливостей функціональної підсистеми громадсько-державного управління освітніми ресурсами вищої школи, з'ясовано рівні даного управління – управлінський, виробничий та результативний.

Ключові слова: управління, освітні ресурси, вища школа, мета, структура, функції.

Розвиток і функціонування освіти як відкритої, динамічної соціально-педагогічної системи потребує створення ефективної системи управління, яка має досить складний і розгалужений характер. Це вимагає розгляду певних методологічних засад створення системи управління системою вищої освіти, зокрема освітніми ресурсами вищих навчальних закладів України. У процесі організації цього процесу особливої уваги набуває розгляд питань громадсько-державного управління освітніми ресурсами вищої школи України.

Методологічні засади розвитку науки, педагогічної зокрема, відображено у працях В. Буряка, О. Глузмана, С. Гончаренка, М. Данилова, В. Кременя, В. Нікіфорова, Ю. Сурміна, М. Фіцули, Е. Юдіна та ін. Питанням філософії освіти присвячено наукові здобутки В. Андрущенко, О. Базалука, Б. Гершунського, Д. Дзвінчука, І. Зязюна, С. Клепка, В. Лутая, Н. Піщудіна, М. Сидорова, В. Шадрікова та ін.

Особливості системного підходу ґрунтовно висвітлено як у роботах зарубіжних, так і вітчизняних авторів (М. Альберт, В. Беспалько, Ю. Конаржевський, Г. Кунд,

* © Фадєєв В.І.*

В. Лазарев, М. Мескон, С. О'Доннел, С. Оптнер, У. Оучи, В. Пікельна, Стефан П. Робіне, Ю. Сурмін, Ф. Хедоурі та ін.).

Особливості участі громадськості в державному управлінні вищою освітою відображено в роботах вітчизняних і зарубіжних авторів (В. Андрущенко, В. Астахова, Г. Балл, О. Глузман, І. Зязюн, В. Кізіма, С. Клепко, Г. Клімова, К. Корсак, В. Кремень, М. Култаєва, В. Кушерець, Н. Лавриченко, В. Луговий, В. Лутай, С. Мануйлов, В. Огнев'юк, М. Романенко, С. Сірополко, В. Скотний, В. Сухіна та ін.).

Метою статті є аналіз функцій системи управління освітніми ресурсами вищих навчальних закладів.

Участь громадян у здійсненні контролю над діяльністю органів виконавчої влади – це одна з форм реалізації конституційних прав громадян. Громадяни України не тільки мають конституційне право на участь в управлінні справами держави відповідно до ст. 38 Конституції України, а й виявляють значну зацікавленість у реалізації цього права [1].

Освітня система України, що переходить від функціонування в умовах «закритих кордонів» до «відкритості», потребує вдосконалення освітніх програм; що є неодмінною та обов'язковою умовою ефективної трансформації до відкритості та сприйняття такої системи на світовому ринку освіти. Тому назріла потреба в розгляді громадсько-державного управління освітніми ресурсами як явища, що інтегрує у своєму складі цільову, структурно-змістову та функціональну підсистеми. Методологічними засадами цього процесу є системний, стейкхолдерський та компетентнісний підходи.

Структурно-змістова підсистема пов'язана з формами організації громадсько-державного управління освітніми ресурсами вищих навчальних закладів у керівній та керованій підсистемах, на всеукраїнському (макро), регіональному (мезо), місцевому (мікро) рівнях. Вона розкриває специфіку управління освітніми ресурсами вищих навчальних закладів, виокремлює його суб'єкт, об'єкти, процеси або явища, зумовлює особливості здійснення. Змістовний бік концепції громадсько-державного управління освітніми ресурсами вищих навчальних закладів повинна набути перспективно-мотивованого, а не регламентованого характеру, тобто стати теоретико-методологічним підґрунтям для розробки стратегічного соціально орієнтованого інструментарію управління розвитком системи вищої освіти.

Система управління освітніми ресурсами вищої школи має стати відкритою, прозорою, демократичною та децентралізованою функцією громадсько-державного управління [3]. Для цього пропонується політично, теоретико-методологічно, законодавчо обґрунтувати створення Незалежної агенції з освітніх ресурсів вищої школи.

Ці завдання корелюються з Національною стратегією розвитку освіти України на 2012-2021 роки, де вказано, що інтеграція України у світовий освітній простір вимагає постійного вдосконалення національної системи освіти, пошуку ефективних шляхів підвищення якості освітніх послуг, апробації та впровадження інноваційних педагогічних систем, реального забезпечення рівного доступу всіх її громадян до якісної освіти, можливостей і свободи вибору в освіті, модернізації змісту освіти й організації її адекватно світовим тенденціям і вимогам ринку праці, забезпечення неперервності освіти та навчання протягом усього життя, розвитку державно-громадської моделі управління [2].

Особливості змісту діяльності Незалежної агенції з управління освітніми ресурсами вищої школи такі:

- 1) забезпечує умови для реалізації громадянами конституційного права на участь в управлінні державними справами;
- 2) систематично відстежує та аналізує вплив і потреби вітчизняного ринку праці та вносить пропозиції щодо обсягів і напрямів підготовки фахівців з вищою освітою;

3) затверджує методологію та методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти;

4) затверджує стандарти вищої освіти, розроблені відповідними галузевими експертними радами із залученням вищих навчальних закладів, роботодавців та їх об'єднань, наукових установ, експертів, фахівців, здобувачів вищої освіти тощо;

5) проводить наукові дослідження змісту навчальних програм з метою створення рекомендацій щодо удосконалення них;

6) формує вимоги до системи експертизи навчальних програм;

7) акредитує незалежні установи з експертизи навчальних програм та їх наступності;

8) на підставі затвердженого Кабінетом Міністрів України переліку галузей знань формує перелік спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти за відповідними рівнями вищої освіти, та вносить до нього зміни за поданням усіх суб'єктів навчально-виховного процесу у вищій школі, зокрема з метою впровадження міждисциплінарної підготовки;

9) формує єдину базу даних запроваджених вищими навчальними закладами спеціалізацій, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти за кожним рівнем вищої освіти;

10) проводить ліцензійну експертизу, готує експертний висновок щодо можливості видачі ліцензії на здійснення освітньої діяльності;

11) координує впровадження реєстру випускників, який буде надавати інформацію про працевлаштування випускника і застосуванні ним компетентності, набуті під час навчання;

12) здійснює законодавчу ініціативу з питань управління освітніми ресурсами вищих навчальних закладів України;

13) дає змогу формувати управлінський цикл «освітній стандарт – оцінка навчальних досягнень студента – моніторинг якості вищої освіти у вищих навчальних закладах – аналіз стану якості національної вищої освіти – прийняття адекватних управлінських рішень».

Функціональний компонент передбачає послідовність відповідних функцій управління, які пов'язані прямим і зворотним зв'язком (рис. 1).

Як бачимо, контроль «на виході» замінюється контролем «на вході» системи. У закритій системі вищої освіти неконтрольовані фактори зведено до мінімуму, іншими словами, закрыта система повністю контролюється управлінням. У відкритій системі порушується фактор повноти, точності і надійності даних та інформації, що не можуть бути максимально контролювані управлінням.

Виходячи з особливостей функціональної підсистеми громадсько-державного управління освітніми ресурсами вищої школи, воно має бути на трьох рівнях:

1) управлінський рівень громадсько-державного управління освітніми ресурсами є основним, оскільки передбачає ідеологічно-політичний, організаційний і інформаційний інструментарій, що забезпечує діяльність органів управління на різних рівнях (макро-, мезо-, мікро-). Наявність достатнього обсягу політичної волі, цільової настанови, прогресивна організаційна структура й інформаційні ресурси, що забезпечують ідентифікацію стейкхолдерів: визначення основних груп зацікавлених сторін, перспектив і планів (усвідомлення претензій легітимності, впливу, актуальності та узгодженості дій всіх стейкхолдерів); синтез інтересів стейкхолдерів: розгляд розрізних перспектив зацікавлених сторін (вимог, потреб, цілей та перспектив); створення незалежної системи: філософія процесу, розподіл ролей та обов'язків, результативних критеріїв тощо з урахуванням інтересів усіх стейкхолдерів, які є найбільш важливими передумовами розвитку громадсько-державного управління в умовах ринкової економіки;

Рис. 1. Система функцій управління Незалежною агенцією з управління освітніми ресурсами вищої освіти

Де:

- ↓ - Прямий зв'язок
- ↑ - Зворотний зв'язок

2) виробничий рівень управління освітніми ресурсами вищих навчальних закладів – принципи, функції та механізми управління освітніми ресурсами вищої школи. Цей рівень припускає законодавче закріплення Незалежної агенції з освітніх ресурсів вищих навчальних закладів з її регіональними представництвами, яка є громадсько-державним, постійно діючим колегіальним органом, відповідальним за формування та діяльність системи забезпечення освітніми ресурсами вищих навчальних закладів, а саме: профорієнтацію молоді та незайнятого населення; оцінювання збалансованості та якості ринку освітніх послуг і ринку праці; формування та розміщення державного замовлення на підготовку (перепідготовку) кадрів; розробку стандартів вищої освіти; ліцензування освітньої діяльності вищих навчальних закладів. Усі названі компоненти реалізуються на практиці за допомогою взаємодії самостійних ресурсів, що характеризують окремі

аспекти діяльності громадсько-державного управління (правові, фінансові, інформаційно-методичні, матеріально-технічні, кадрові, мотиваційні);

3) результативний рівень управління освітніми ресурсами вищої школи – узагальнюючі характеристики результатів діяльності Незалежної агенції з управління освітніми ресурсами вищої школи. Цей рівень включає кількісні і якісні показники, що показують, з одного боку, ефективність функціонування, а з іншого боку – відкритість і прозорість управління.

Як бачимо, контроль «на виході» замінюється контролем «на вході» системи. У закритій системі вищої освіти неконтрольовані фактори зведено до мінімуму, іншими словами, закрита система повністю контролюється управлінням. У відкритій системі порушується фактор повноти, точності і надійності даних та інформації, що не можуть бути максимально контрольовані управлінням.

Виходячи з особливостей функціональної підсистеми громадсько-державного управління освітніми ресурсами вищої школи, воно має бути на трьох рівнях:

1) управлінський рівень громадсько-державного управління освітніми ресурсами є основним, оскільки передбачає ідеологічно-політичний, організаційний і інформаційний інструментарій, що забезпечує діяльність органів управління на різних рівнях (макро-, мезо-, мікро-). Наявність достатнього обсягу політичної волі, цільової настанови, прогресивна організаційна структура й інформаційні ресурси, що забезпечують ідентифікацію стейкхолдерів: визначення основних груп зацікавлених сторін, перспектив і планів (усвідомлення претензій легітимності, впливу, актуальності та узгодженості дій всіх стейкхолдерів); синтез інтересів стейкхолдерів: розгляд розрізнених перспектив зацікавлених сторін (вимог, потреб, цілей та перспектив); створення незалежної системи: філософія процесу, розподіл ролей та обов'язків, результативних критеріїв тощо з урахуванням інтересів усіх стейкхолдерів, які є найбільш важливими передумовами розвитку громадсько-державного управління в умовах ринкової економіки;

2) виробничий рівень управління освітніми ресурсами вищих навчальних закладів – принципи, функції та механізми управління освітніми ресурсами вищої школи. Цей рівень припускає законодавче закріплення Незалежної агенції з освітніх ресурсів вищих навчальних закладів з її регіональними представництвами, яка є громадсько-державним, постійно діючим колегіальним органом, відповідальним за формування та діяльність системи забезпечення освітніми ресурсами вищих навчальних закладів, а саме: профорієнтацію молоді та незайнятого населення; оцінювання збалансованості та якості ринку освітніх послуг і ринку праці; формування та розміщення державного замовлення на підготовку (перепідготовку) кадрів; розробку стандартів вищої освіти; ліцензування освітньої діяльності вищих навчальних закладів. Усі названі компоненти реалізуються на практиці за допомогою взаємодії самостійних ресурсів, що характеризують окремі аспекти діяльності громадсько-державного управління (правові, фінансові, інформаційно-методичні, матеріально-технічні, кадрові, мотиваційні);

3) результативний рівень управління освітніми ресурсами вищої школи – узагальнюючі характеристики результатів діяльності Незалежної агенції з управління освітніми ресурсами вищої школи. Цей рівень включає кількісні і якісні показники, що показують, з одного боку, ефективність функціонування, а з іншого боку – відкритість і прозорість управління.

Таким чином, модель управління освітніми ресурсами вищих навчальних закладів України містить функціональну підсистему, яка має прямі й зворотні зв'язки, спрямовані на досягнення однієї мети, що відповідає потребам усіх стейкхолдерів, концептуальним засадам освітньої політики держави й сталого розвитку вищої освіти України. Запропонована модель орієнтована на координацію управлінських зусиль громадського і державного секторів щодо управління освітніми ресурсами системи

вищої освіти України. Перспективами подальших досліджень залишається аналіз особливостей результативного рівня управління освітніми ресурсами вищої школи та розробка рекомендацій для подальшого впровадження системи громадсько-державного управління освітніми ресурсами вищої школи України.

Література:

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р. № 254/96 ВР (із змінами та доповненнями). – К. : Вид-во Право, 1996. – 38 с.
2. Національна стратегія розвитку освіти України на 2012-2021 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://guonkh.gov.ua/content/documents/16/1517/Attaches/4455.pdf>.
3. Coles M. A Review of International and National Developments in the Use of Qualifications Frameworks / ETF Project Number WP06-42-05 : Work Programme 2006 [Electronic resource]. – Mode of access: www.etf.europa.eu/.

Фадеев В.И.

ФУНКЦИИ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ РЕСУРСАМИ ВЫСШЕГО
ОБРАЗОВАНИЯ УКРАИНЫ

В статье исследованы содержательное наполнение дидактической категории «система управления образовательными ресурсами высшей школы» в контексте современных тенденций модернизации системы образования Украины. Выделено, что система управления образовательными ресурсами высшей школы должна стать открытой, прозрачной, демократической и децентрализованной функцией общественно-государственного управления. Проанализированы структурно-содержательная и функциональная подсистемы управления образовательными ресурсами высшей школы Украины. Исходя из особенностей функциональной подсистемы общественно-государственного управления образовательными ресурсами высшей школы, выяснены уровни данного управления – управленческий, производственный и результативный.

Ключевые слова: управление, образовательные ресурсы, высшая школа, цель, структура, функции.

Fadyeyev V.I.

FUNCTIONS OF MANAGEMENT SYSTEM OF EDUCATIONAL RESOURCES OF HIGHER
EDUCATION OF UKRAINE

The article deals with the substantive content of the didactic category of «educational resources management system of higher education» in the context of current trends of modernization of the education system of Ukraine. It is highlighted that the system of management of educational resources of higher education should be open, transparent, democratic and decentralized function of public governance. It is mentioned that the methodological principles of this process are the system, stakeholder and competency approaches. Features of the contents of an independent agency to manage educational resources of higher education are cleared. The author analyzed structurally meaningful and functional subsystem management of educational resources of higher education in Ukraine. Structural and semantic subsystem is connected with the forms of social and educational resources governance of higher education institutions in managing and manageable subsystems, on the national (macro), regional (meso), local (micro) levels. It reveals specific of the management of the educational resources of higher education institutions, it distinguishes subjects, objects, processes or phenomena and the causes of particular implementation. Based on the characteristics of functional subsystems of public-private management of educational resources of higher education, clarified levels of management: management, production and productive. Prospects for further research is the analysis of characteristics of effective management level of educational resources of higher education and the development of recommendations for the further implementation of educational resources governance of higher education in Ukraine.

Key words: management, educational resources, higher school, structure, functions.